

Peutergroep Het Zonnekind Ede

Pedagogisch werkplan

versie januari 2015

Inhoud:

1. Uitgangspunten pedagogisch beleid
2. Pedagogisch klimaat
3. Pedagogisch handelen
4. Ritme van dag en jaar
5. Ouderbeleid

1.1 Wat is een antroposofische peutergroep

De peutergroep heeft als doel kinderen van ongeveer 2 tot 4 jaar, als aanvulling op de gezinssituatie, een beschermde omgeving te bieden, waarin zij zich harmonieus kunnen ontwikkelen tot mensen die hun eigen unieke bijdrage aan deze wereld kunnen en willen geven. "Het Zonnekind" is van oorsprong een peuterspeelzaal, die in augustus 2010 omgevormd is tot een peutergroep binnen de kaders van de Wet Kinderopvang, waardoor ouders in aanmerking kunnen komen voor een kinderopvangtoeslag.

De peutergroep werkt volgens de pedagogische ideeën die ontwikkeld zijn door Rudolf Steiner. Ouders krijgen de mogelijkheid om kennis te maken met de vrije opvoedkunde en de achtergronden daarvan. ("Vrij" betekent hier niet "antiautoritair", maar: vrij van inmenging van de overheid in de opvoedkunde). De antroposofische grondslag deelt "Het Zonnekind" met De Vrije School Ede, die in hetzelfde gebouw gehuisvest is.

Achtergrond en ontstaanswijze van de antroposofie

De grondslag van de antroposofie is ontwikkeld door de Oostenrijkse filosoof Rudolf Steiner (1862-1925), die in 1923 zijn medewerking heeft gegeven aan de oprichting van de eerste Vrije School in Nederland te Den Haag. Antroposofie is te omschrijven als: het je bewust willen worden wat 'mens-zijn' is. Het woord is ontleend aan twee Griekse woorden: antropos (mens) en sofia (wijsheid, kennis). Het mensbeeld in de antroposofie noemen we personalistisch. Vanuit die visie wordt de mens mede bepaald door een factor die niet uitsluitend valt te herleiden uit erfelijkheid en/of milieu. De mens heeft een eigen voorgeschiedenis. In de antroposofie wordt verondersteld dat de individualiteit, met de daarbij behorende talenten en/of beperkingen, niet pas ontstaat met de geboorte, maar dat er iets is als een voor-geboortelijke wereld.

Deze aanname heeft praktische consequenties: iedere verschijningswijze van een kind dient gerespecteerd te worden als een uiting van zijn 'komaf, ook als die niet overeenstemt met het verwachtingspatroon van leraar of opvoeder, of als die verschijningswijze 'lastig' is. Het heeft tot gevolg dat het opvoedingsproces erop gericht is het individuele tot zijn recht te laten komen. De opgroeiende mens moet ruimte worden geboden om aan de eigen ontwikkeling vorm en inhoud te kunnen geven, waarbij de opvoeder een voorwaardenscheppende rol heeft.

- Visie op het werken met kinderen van 0 tot 7 jaar

Op basis van het voorgaande kan de visie op het werken met kinderen als volgt worden omschreven: ieder kind is een unieke persoonlijkheid die zijn eigen unieke levensweg zal gaan en op die manier iets zinvols zal bijdragen aan de wereld. We helpen het kind zelf zijn eigen unieke vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen door de wil te stimuleren. Opdat het later, als volwassene, het doorzettingsvermogen bezit om daadwerkelijk uit te voeren wat het zich tot doel heeft gesteld. Door bewust de zintuiglijke omgeving van het kind vorm te geven, door het te omringen met mooie, goede en waarachtige dingen kan het kind een basisvertrouwen ontwikkelen dat de grondslag vormt voor een positieve levenshouding.

Plezier in het leven maakt het gemakkelijker open te staan voor anderen en geeft de kracht en de inventiviteit om creatief om te gaan met problemen. In het samenzijn met andere kinderen leert het kind zich ook sociaal en emotioneel te ontwikkelen. De pedagogisch werk(st)er wil een goede band met elk kind opbouwen, zodat het zich veilig en vertrouwd voelt en zich optimaal kan ontwikkelen. Zorg voor andere kinderen, zelfredzaamheid en zelfstandigheid worden gestimuleerd. Het vrije spel is daarbij voor het jonge kind onontbeerlijk.

Daarin worden belevenissen van thuis en onderweg verwerkt. Vaak is het spel voor het jonge kind de eerste sociale oefening waarin het andere kinderen ontmoet. Spelen is doen en leren. Spelen is leven en scheppen, bewegen en sociaal contact maken.

In de antroposofie wordt bewust de leeftijd 0-7 jaar gehanteerd, daarna is het kind schoolrijp. Aan het eind van deze periode is het lichaam volgroeid en begint de ontwikkeling van het denkvermogen. Dan worden de kinderen geprikkeld zelf actief mee te denken en te praten. Daarom is er in principe ook geen extra aandacht voor de taalontwikkeling, omdat het denkvermogen niet te vroeg ontwikkeld moet worden. De kinderen moeten ervaren, voelen, zien, proeven en horen.

1.3 Wat is de functie van deze peutergroep

Deze peutergroep kan worden beschouwd als een aanvulling op de opvoedingstaak van de ouders. Het Zonnekind wil peuters een plekje bieden waar ze veilig en op hun eigen manier met andere kinderen kunnen spelen. Het is tevens een goede voorbereiding voor de basisschool.

Alles staat in het teken van hoe peuters de wereld zien en beleven - een zien en beleven dat wezenlijk verschilt van de manier waarop volwassenen tegen de wereld aankijken. Het is een beleven vanuit het nu, vanuit de aanraking, vanuit de eigen fantasie en vanuit een sterk gevoel voor ritme. Bij de inrichting van de ruimte, de indeling van de ochtend en de keuze van het speelgoed is hiermee rekening gehouden. Er wordt gestreefd naar een huiselijke situatie. Daardoor krijgen de kinderen de kans 'mee te helpen waar zij dat willen (brood bakken, fruit klaarmaken, tafel dekken), en om in vrij spel vol fantasie te spelen.

Een wandeling en/of buiten spelen is een vast onderdeel van het programma, om de kinderen het jaarritme te laten ervaren. Dit komt ook tot uiting bij het vieren van jaarfeesten en de aanwezigheid van een seizoenentafel in de klas.

2. Pedagogisch klimaat

2.1 Groepsopbouw

Het Zonnekind biedt passende opvang aan te bieden voor kinderen in de leeftijdsgroep van ongeveer 2 tot 4 jaar. Vanaf 1 januari 2016 heeft Het Zonnekind twee groepsruimtes, waardoor het mogelijk is om een gevarieerd aanbod te doen. Waar in het verleden alleen de ochtenden geopend waren, biedt het Zonnekind vanaf 1 januari 2016 ook de mogelijkheid om de peuters in de middagen op te vangen tot circa 16.00 uur, waarbij 1 groep gesloten zal zijn en daardoor ruimte aanwezig is om kinderen te laten rusten als daar behoefte voor is.

De peutergroep heeft door de uitbreiding nu een maximale capaciteit van 32 kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar, waarbij uitgegaan wordt van een gewenste maximale bezetting van 14 kinderen per groep.

2.2 Teamsamenstelling

Ons team bestaat uit 4 vaste pedagogisch werksters voor de verschillende dagen. Een vaste verdeling voor de maandag/woensdag/vrijdag groep, de dinsdag/donderdag groep. De pedagogisch werkster wordt door het kind "juffie" genoemd.

Ons team bestaat uit vaste pedagogisch werksters voor de verschillende dagen. De groepen kennen een vaste verdeling per dag per groep. De groepen kennen een vaste koppeling van dagdelen met een vast team van pedagogisch werksters; groep 1 kent de maandag/woensdag/vrijdaggroep en de dinsdag/donderdag groep. Groep 2 start in principe met een dinsdag/woensdag/vrijdag groep en zal bij voldoende interesse ook de maandag/donderdag groep openen. Ook hier zal sprake zijn van vast team van pedagogische werksters, die samen invulling zullen geven aan de kwaliteit van de opvang. Vanzelfsprekend zullen de teams van beide groepen nauw samenwerken binnen dezelfde structuur en werken aan een gelijkwaardig pedagogisch klimaat bij de groepen. Door deze samenwerking zullen de kinderen ook bekend zijn met de overige leidsters, zodat er bij ziekte van pedagogisch werksters vervangen kan worden zonder de veiligheid en geborgenheid van de stamgroepen hiermee te schaden.

2.3 Veiligheid bij de peutergroep

Het is belangrijk dat kinderopvang een veilige omgeving biedt. Om daarvoor te zorgen heeft de overheid recent een aantal regels verscherpt, die al onderdeel waren van het Convenant Kinderopvang. Deze regels zijn nu verwerkt in wetgeving en vanaf juli 2013 dienen organisaties daaraan te voldoen. Zo moeten medewerkers van een kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, gastouderbureau of buitenschoolse opvang voortdurend worden gecontroleerd op strafbare feiten (continue screening). Er moet ook altijd een volwassene meekijken of meeluisteren met een beroepskracht (4-ogenprincipe). Werknemers in de kinderopvang hebben ook een meldplicht bij aanwijzingen dat een collega geweld tegen een kind gebruikt. Peutergroep De Vuurvogel heeft deze regels geïntegreerd in haar beleid. Het 4-ogenprincipe werd al jarenlang gehanteerd binnen onze peutergroep, maar is nu expliciet opgenomen in ons pedagogisch beleidsplan.

Gebruik meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Peutergroep Het Zonnekind en De Vuurvogel maken gebruik van een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling als werkwijze bij het signaleren en aanpakken van diverse vormen van mogelijk huiselijk geweld en kindermishandeling, mogelijk geweld- en zedendelict jegens een kind door een collega of seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Doel van de meldcode is om te helpen bij het herkennen en het er naar handelen bij signalen die op kindermishandeling of huiselijk geweld kunnen duiden.

Continue screening medewerkers kinderopvang

Alle medewerkers in de kinderopvang moeten een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) hebben. De VOG toont aan dat een medewerker geen strafbare feiten heeft gepleegd waardoor hij niet met kinderen mag werken. Maar deze verklaring is een momentopname. Daarna kan een medewerker alsnog strafbare feiten plegen die een bedreiging vormen voor de veiligheid van kinderen. Daarom controleert Dienst Justitie iedere dag of medewerkers in de kinderopvang nieuwe strafbare feiten hebben gepleegd. Deze continue screening is sinds 1 maart 2013 verplicht. Vanzelfsprekend hebben alle medewerkers van Het Zonnekind een VOG.

Vierogenprincipe kinderdagverblijven

Vanaf 1 juli 2013 is het vierogenprincipe verplicht voor de kinderdagverblijven. Dit houdt in dat er altijd een andere volwassene moet kunnen meekijken of meeluisteren met de beroepskracht. Het vierogenprincipe is bedoeld om de veiligheid in de kinderdagverblijven te vergroten. Dit staat in de Regeling kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen 2012. Peutergroep Het Zonnekind werkte feitelijk al jaren met dit principe.

Bij het Zonnekind geven wij dit al jaren als volgt vorm:

- Er is altijd meer dan één pedagogisch medewerker aanwezig op de groep (standaard 2 pm in de groep). Als een pm met een peuter naar de toilet gaat, blijft de deur van de peutergroep open zodat er altijd contact is en een leidster zich nooit met een of meerdere kinderen zich kan isoleren
- Pedagogisch medewerkers gaan altijd met z'n tweeën (of meer) op stap met de kinderen (op speelplein met minimaal 2 pm en meestal ook in gezelschap van kleutergroep + juf. Vanuit school volop zicht op plein vanuit diverse ruimtes
- Collega's (vanuit de school) lopen regelmatig de groepsruimte binnen zonder kloppen en groepsruimte is gelegen in directe nabijheid kleuterklas, zaal en keuken, waar regelmatig collega's aanwezig tijdens de openingstijden van de peutergroep
- De schoolleider komt regelmatig binnen in de groepsruimtes.
- Er is een doorzichtige afscheiding tussen gang en verschoonruimte, die direct aan de verkeersruimte is gesitueerd
- Regelmatig staat de deur van de groepsruimte open.

2.4 Dagindeling

Het kleine kind gaat nog helemaal op in de beleving van het moment en kent nog niet de ordenende structuur van de tijd. Daarom is het van belang om het kind enerzijds tegemoet te komen in zijn behoefte om in alle rust tijdens zijn spel de wereld te ontdekken en in zich op te nemen, en anderzijds van buitenaf een duidelijke structuur aan te bieden van ritme en regelmaat. De dag heeft daarom een vast ritme. De dagindeling wordt uitgelegd in hoofdstuk 4 'ritme van dag en jaar'. De peutergroep kent vanaf 1 januari 2016 zowel een ochtendgroep, die geopend van maandag t/m vrijdag, van 8.30 uur tot 13.00 uur als groepen, die dagelijks geopend zijn van 8.30 uur tot 16.00 uur.

2.5 Plaatsingsbeleid

Voor de peutergroep Het Zonnekind is er een informatiefolder ontwikkeld waarin het plaatsingsbeleid is opgenomen. Voor Het Zonnekind geldt nog het volgende: Peutergroep "Het Zonnekind" is toegankelijk voor alle peuters van ongeveer 2 jaar tot 4 jaar, ongeacht levensovertuiging, geloof, ras of schoolkeuze van de ouders. In de praktijk blijkt dat meer dan de helft van de nieuwe ouders weinig of geen ervaring heeft met de antroposofie en dat vormt geen enkel bezwaar. Tijdens het kennismakingsgesprek en op de ouderavonden wordt onze filosofie en werkwijze nader toegelicht en besproken.

Kinderen kunnen vanaf 1½ jaar worden ingeschreven. Wij vinden het prettig als de ouders even een kijkje komen nemen bij de peutergroep. We vertellen over onze werkwijze en de ouders krijgen een informatiemap mee. Voor dit bezoek kan een telefonische afspraak gemaakt worden of men kan langskomen op de open ochtenden (iedere vrijdag tussen half 10 en 11 uur).

Tijdens een open dag kunnen ouders samen met hun peuters kennismaken met de peutergroep en de leidsters, en zien op welke wijze de ochtenden/dagen ingevuld worden. Ouders kunnen hun voorkeur voor een dagdeelcombinatie kenbaar maken, met deze voorkeur wordt zoveel mogelijk rekening gehouden. Kort voordat het kind geplaatst kan worden neemt de leidster contact op met de ouder.

2.6 Extra opvang

De omvang van de opvang is per peuter vooraf besproken en vastgelegd in een plaatsingsovereenkomst. De ouders maken hierbij gebruik van de dagdelen die afgesproken zijn en veelal in de dagdeelcombinaties, die in 2.5 zijn aangegeven. Als daar redenen voor zijn is het mogelijk om daar in overleg vanaf te wijken en een andere samenstelling of omvang van de opvang contractueel vast te leggen. Doordat het dagritme, dagstructuur en pedagogisch klimaat op alle dagen vergelijkbaar is, geeft het de peuters de nodige duidelijkheid en veiligheid. Vanzelfsprekend is er in zo'n geval extra aandacht voor de overdracht tussen de leidsters van de verschillende dagen.

Indien een ouder tussentijds een structurele wijziging van de omvang wenst, dan wordt in overleg gekeken of het mogelijk en gewenst is om hier invulling aan te geven. Als de kwaliteit van de opvang voor de peuter niet in het geding is en het maximale aantal peuters per dagdeel niet overschreden wordt, dan wordt deze wijziging contractueel vastgelegd en kan hier invulling aan gegeven worden. Een vraag voor incidentele uitbreiding van de opvang (extra dagje) kan alleen gehonoreerd worden als daar binnen de groep ook ruimte voor is en het tijdig aangevraagd is, zodat de leidsters zich hierop kunnen instellen. Overigens wordt hier minimaal gebruik van gemaakt.

2.7 Wennen

Het wennen verloopt bij het ene kind gemakkelijker dan bij het andere. Ook bij ouders speelt het proces van loslaten een rol. Het verdient aanbeveling om enige tijd uit te trekken voor de gewenningsperiode en het wennen stapsgewijs op te bouwen. De eerste stap kan zijn een gezamenlijk bezoek aan de speelzaal, bijvoorbeeld tijdens een kennismakingsgesprek.

Tijdens de eerste speelochtend kan het kind samen met zijn of haar ouder komen. Zo krijgt de ouder een goed beeld van een dagdeel op de peutergroep, terwijl het kind rustig kan wennen aan de nieuwe omgeving en indrukken. Daarna kan de tijd dat het kind alleen in de groep is geleidelijk verlengd worden. Voor het ene kind betekent dit dat vader of moeder gelijk met de andere ouders weg kan gaan. Voor de ander is het eerst een uurtje alleen, de volgende dag weer iets langer tot het kind zonder ouder op de speelzaal kan komen spelen. Over het wennen en de bereikbaarheid van de ouders wordt in onderling overleg afspraken gemaakt.

2.8 Afscheid nemen

's Morgens als het kaarsje aan gaat nemen we afscheid van de ouder(s)/verzorger(s). Als door omstandigheden, zoals tijdens een wenperiode, het afscheid op een ander moment plaatsvindt, is het belangrijk dat er wel duidelijk afscheid genomen wordt. De ouder gaat niet weg zonder afscheid te nemen, zo is er duidelijkheid voor het kind.

3. Pedagogisch handelen

Vanuit antroposofisch opvoedkundig perspectief zijn een aantal aanvullende aspecten van belang voor de ontwikkeling van het jonge kind, die ons pedagogisch handelen op de peutergroep bepalen. Het gaat om:

- Nabootsing
- Rust, ritme en herhaling
- Respect, eerbied en dankbaarheid
- Wilsopvoeding
- Het ontwikkelen van de zintuigen: tastzin, bewegingszin, evenwichtszin, levenszin

Het pedagogisch handelen gebeurt met aandacht en eerbied. Hierna geven we een beschrijving hoe dit voor de verschillende ontwikkelingsgebieden kan plaatsvinden.

3.1 Nabootsing

In de eerste zeven levensjaren staat het kind geheel open voor de wereld en laat deze in het volste vertrouwen binnenstromen. Het treedt haar met een actieve belangstelling tegemoet. Het kind is gevoelig voor stemmingen van buiten en ontvankelijk voor de intenties en de innerlijke houding van waaruit de opvoeders handelen. Vanuit de inleving in een ander mens beweegt het kind als het ware mee met de bewegingen die van de ander uitgaan; het neemt impulsen over. Wanneer een kind een gebaar of een intonatie van een ouder of verzorger nabootst, komt dit omdat het kind volledig leeft in het gebaar van de betreffende persoon en er één mee is. De beweging wordt innerlijk overgenomen en van binnenuit ontstaat dan het uiterlijke gebaar van het kind, voor zover de beheersing over het lichaam dit toelaat. Ook een baby, die in de ontwikkeling nog niet zover is dat hij de gebaren en klanken van de volwassene al in uiterlijke zin kan nabootsen, beweegt innerlijk mee met elk gebaar en elke stembuiging. Het nabootsen door het jonge kind is niet een passief kopiëren, maar een activiteit waarbij het gehele organisme van het kind actief betrokken is.

Je zou kunnen zeggen dat de nabootsing een eigen schepping is van het kind, datgene wat het uit eigen kracht voltrekt, creëert en teweegbrengt. Dit eigen scheppingsproces wordt op gang gebracht doordat het kind zich volledig vereenzelvigd met zijn omgeving. Nabootsen is in deze zin niet een klakkeloos volgzzaam imiteren, maar een actief opnieuw scheppen. De wil van het kind wordt daarmee gevormd, geleid en opgevoed. De rol van de opvoeder is dus niet om dingen aan te leren of opdrachten te geven, maar om er vanuit totale persoonlijkheid te zijn, het kind voor te leven, dingen met aandacht te doen zodat het kind vanuit enthousiasme mee wil doen.

Voorbeeld:

“Een kindje dat met de hark op het hoofd van zijn buurmeisje slaat, neemt de juf zonder woorden mee naar het bos. Ze zingt een lied over harken en harkt met hem mee om te laten ervaren waar het voorwerp voor is. Ze doet dit tot het jongetje helemaal in het harkspel zit en zijn buurmeisje vergeten is.”

3.2 Rust, ritme en herhaling

Rust, ritme, en herhaling dragen bij aan de ontwikkeling van een gevoel van veiligheid en zelfvertrouwen. Een klein kind gedijt goed in een sfeer van rust. Dat betekent niet dat het helemaal stil moet zijn, dat er geen activiteit zou moeten zijn of dat alles heel langzaam gedaan zou moeten worden. Het gaat er om dat het kind de gelegenheid krijgt om in het tijdloze te zijn, om ongestoord in het nu te zijn, zonder opgeschrikt, afgeleid, of opgejut te worden. Het is daarom van belang dat er momenten zijn waarop een kind ongestoord kan spelen. Zonder dat het van buitenaf gestuurd, geleid of afgeleid wordt.

Zo kan het de wereld om zich heen verkennen, ontdekkingen doen, vaardigheden oefenen, indrukken opdoen en verwerken. In deze ongestoorde, dromerige sfeer van rust kan de ontdekkingsdrang, nieuwsgierigheid en verwondering van het kind zich uitleven. Voor de dagelijks terugkerende handelingen en de daarbij behorende overgangen, kan het kind veel steun, houvast en herkenning ontleen aan een vaste volgorde, een vaste dagindeling en vaste gewoontes en rituelen. Ritme is voor een klein kind een steun om thuis te raken in zijn lichaam, om een evenwichtige energiehuishouding op te bouwen en om veerkracht te ontwikkelen. Een dag is bij voorkeur ritmisch opgebouwd en kent momenten van (in)spanning en ontspanning. Door herhaling van de handelingen ontstaat herkenning bij het kind en dat geeft houvast. Het biedt emotionele veiligheid. Als het kind dagelijks op regelmaat kan rekenen ontwikkelt het vertrouwen. Ook ontstaan door de herhaling de goede gewoontes die alleen in de kinderjaren verworven kunnen worden.

Voorbeeld:

“Ezra zit op een stoeltje bij de tafel. Hij heeft de hele tijd gespeeld, maar nu kijkt hij naar juffie. Kijk ze doet haar schort af. Hij pakt zijn stoeltje en zet hem naast juffies stoel in de kring. Dan rinkelt het belletje en komen ook de andere kinderen. Hij kijkt naar de schaal met schoongemaakt fruit die midden in de kring staat. Straks mogen ze kiezen, wat zal hij pakken? Als het op is gaat juffie vertellen en dan opruimen, handen wassen, eten en naar buiten. Hij weet het allemaal, want elke dag is het zo”.

3.3 Respect, eerbied en dankbaarheid

Door volwassenen respectvol met de omringende wereld om te zien gaan leert het kind zijn eerbiedskrachten te ontwikkelen. Het 'in de eigen waarde laten' van mensen, dieren, planten en dingen kan hierdoor dagelijks geoefend worden. Er doen zich steeds weer gelegenheden voor waarnaar met verwondering, eerbied en aandacht gekeken kan worden. De volwassene, die op deze wijze in het leven staat, kan zich dankbaar voelen voor dat wat het leven te bieden heeft. Dit gevoel wordt door het kind ervaren. Er ontstaat een innerlijk gevoel voor dankbaarheid.

Voorbeeld:

"Juf, juf een spin!" Alle kinderen hollen naar de hoek waar Anouk met grote ogen naar de grond kijkt. "Hij heeft lange kriebel poten" Juf komt rustig bij de kinderen staan en kijkt mee. "Oh, dat is spin Wiedewin ", zegt ze. Die kennen ze allemaal van het liedje. Opeens beweegt de spin. Sommige kinderen gillen en springen achteruit. "Kom ", zegt juf, "we brengen hem naar buiten, dan kan hij een vriendinnetje zoeken. " Ze zet een glas over de spin en schuift een stukje papier eronder. Dan pakt ze het op en loopt naar de deur. "Doe maar even open, Anouk", zegt ze. Ze zet de spin in de tuin. "Dag spinnetje, zoek maar een vriendinnetje!" Ze zwaait en de kinderen zwaaien mee. De deur gaat dicht en de kinderen spelen verder. Soms hoor je nog even: "Spinnetje, zoek maar een vriendinnetje ".

3.4 Wilsopvoeding

Het stimuleren van eigen activiteiten, het bieden van herhaling en regelmaat, het aanleren van goede gewoontes, en het richten van aandacht op de omgeving zijn belangrijk voor de ontwikkeling van de wil en van daadkracht. Een goed ontwikkelde wil is een stevige basis voor het geestelijk en lichamelijk prestatievermogen op latere leeftijd. In de eerste zeven levensjaren worden het geheugen, het concentratievermogen en het doorzettingsvermogen ontwikkeld.

Voorbeeld:

“Achmed zit op de grond tussen de blokken. Hij zet voorzichtig het ene blok op het andere. Dan valt plotseling de toren om. Bom! Even schrikt hij van het lawaai en kijkt om zich heen. Dan zet hij weer voorzichtig het ene blok op het andere. Blokje voor blokje, dan gaat het scheef en de toren valt om. Nu schrikt hij niet meer, maar begint snel weer te bouwen. Vlug zet hij de blokjes op elkaar, tot ze allemaal op zijn. De toren is klaar! Dan verschijnt er een lach op zijn gezicht. Hij kijkt even om zich heen en duwt resoluut tegen de toren. Deze valt met rommelend geluid in elkaar. Het lachje wordt schateren en hij bouwt weer snel een nieuwe toren. Blokje na blokje na blokje en dan...”

3.5 Het ontwikkelen van de zintuigen

Door middel van de zintuigen komen we in contact met onszelf en met de buitenwereld. Het kleine kind is nog een en al zintuig, alle indrukken komen ongefilterd binnen. Het heeft nog niet geleerd de verschillende zintuiglijke indrukken naar 'waarde' te schatten en de niet waardevolle te negeren. Alles wordt opgenomen. We proberen die onbevangenheid te behouden en te behoeden door te waken over de kwaliteit van de zintuiglijke indrukken. Inrichting en kleurgebruik in de ruimte, voeding, keuze van materialen en de hoeveelheid speelgoed zijn daarop afgestemd. Een volwassen mens heeft meerdere zintuigen tot zijn beschikking. In de Rudolf Steiner pedagogie wordt bij het jonge kind bijzondere aandacht gegeven aan de tastzin, de levenszin, de bewegingszin en de evenwichtszin. Door deze zintuigen ervaren kinderen een fundamentele relatie tussen hun lichaam en hun omgeving.

Met de **tastzin** ontdekt het kind zijn omgeving en zijn lichaam. Via aanraken, betasten en grijpen komt het kind tot 'begrijpen'. Het ervaart een bepaalde weerstand waardoor het kind zichzelf en zijn omgeving ervaart, en de grens daartussen. Een goede ontwikkeling van de tastzin geeft op latere leeftijd vertrouwen in de wereld, een belangrijk fundament voor het verdere leven. Bij de lichamelijke verzorging, het gedragen worden en op schoot zitten wordt met dit zintuig rekening gehouden. Ook spelmaterialen worden bewust gekozen. Ze zijn van hoge kwaliteit en natuurlijk van aard zoals hout, emaille, wol, katoen, linnen, zijde en fluweel. En er worden onder andere water, zand, eikels, kastanjes en schelpen aangeboden.

Met de **levenszin** ervaart een kind of het zich goed voelt of niet, of het honger of dorst heeft, of het moe of uitgerust is, of het zich ziek of behaaglijk voelt. Het vermogen om harmonie en disharmonie binnen het lichaam waar te nemen, vormt de basis om ook 'gezonde' of 'zieke' situaties in het sociale leen te kunnen onderscheiden. Belangrijk voor de ontwikkeling van de levenszin is een goede lichamelijke verzorging, gezonde voeding, een regelmatig (slaap)ritme in de dag en alles wat er toe bijdraagt dat het kind zich behaaglijk voelt.

De **bewegingszin** stelt ons in staat om van binnenuit onze eigen bewegingen waar te nemen door de spanningsverschillen in onze spieren. Het kind ervaart hoe het zich in de ruimte beweegt, dat het loopt, kruipt, springt etc. Voor de ontwikkeling van de bewegingszin zijn zowel de grove als de fijne motoriek van belang, afgewisseld met momenten van rust. Ook ritmische bewegingen bij liedjes of kringspelen werken bevorderend. Door een goed ontwikkelde bewegingszin kan een kind meebewegen met de ander en gevoel ontwikkelen voor non-verbale communicatie.

Ontwikkelt de bewegingszin zich goed dan kan een gevoel van vrijheid ontstaan en - op latere leeftijd - het vermogen om innerlijk 'bewogen' te raken en innerlijk mee te voelen met anderen.

Als het kind de zwaartekracht leert overwinnen wordt de **evenwichtszin** ontwikkeld. Het leert zich op te richten en te lopen. Vervolgens ontwikkelt het zijn vermogen tot ruimtelijke oriëntatie. De drie fundamentele ruimterichtingen boven, onder, links, rechts, achter en voor worden geoefend en veroverd. Bijvoorbeeld door te klimmen, springen, balanceren op een balk, hinkelen, torens van blokken te bouwen en bouwwerken te maken van kisten en planken. Een goed evenwicht in lichamelijke zin geeft een rustpunt van waaruit je alles kunt overzien en legt de basis voor innerlijk evenwicht, innerlijke rust en voor gevoel van evenwicht in overdrachtelijke zin.

Voorbeeld:

“Op de tafel staat een grote kom met meel. Juffie heeft er net wat zout bij gedaan. Er naast staat een kommetje met gistmengsel dat al begint te borrelen. De kinderen staan er omheen. Lotte staat vlakbij de schaal en steekt haar handje even in het meel. Haar vingers zijn helemaal wit geworden. Ze likt er even aan. "Bah, vies!". Ze kijkt hoe juffie het deeg maakt. Dan krijgen ze allemaal een stukje om hun eigen broodje te maken. Lotte proeft weer even van het deeg. Het smaakt nog steeds niet zo lekker. Ze kneedt en kneedt en dan is het broodje klaar. Juffie zet het in de warme oven. Nu gaat het lekker ruiken. De broodjes komen warm en geurend uit de oven en als ze afgekoeld zijn mogen ze opgegeten worden. Ze zet haar tandjes in het knapperige broodje. "Mmmm, nu smaakt het lekker!".

3.6 Indeling van de ruimte en materiaal

Onze klas heeft een beschermende huiselijke uitstraling, met warme zachte kleuren en ronde vormen. Er zijn besloten hoeken om in te spelen, of om je in terug te trekken (keukentje, poppenhoek, matras, houten huisje met zachte kussens, bouwhoek,). Meer fysieke mogelijkheden zijn er met de kisten of de graanmolen, de schommelpaarden en de schommel-/klimboot. Het ritmisch deinen van bijvoorbeeld een schommelpaard geeft het kind rust en hiermee kan het de ruimte en de andere spelende kinderen bekijken vanuit een eigen veilig plekje. Water, zand, pannen en schepjes zijn belangrijke spelattributen voor kleine kinderen. Ze kunnen daar eindeloos mee bezig zijn. Het geeft hun de gelegenheid het werk van de volwassenen op hun eigen manier te imiteren, het stimuleert de fantasie en de sociale en emotionele ontwikkeling. Ze koken soep en bakken taartjes, geven elkaar te eten en ook juffie mag regelmatig proeven. Ze graven rivieren en bouwen bergen of staan dromerig te roeren in een pannetje.

Zowel het interieur als spelmateriaal is van natuurlijke materialen. Het spelmateriaal laat veel ruimte voor de fantasie en creativiteit, omdat kinderen niet logisch en abstract denken, maar in beelden. Beelden ontstaan tijdens het spel zelf: ook plannen maken is peuters vreemd. Daarom hebben ze juist speelgoed nodig dat op veel manieren gebruikt kan worden. Het ene moment kan iets een boot zijn en het volgende moment een huisje. Dan kunnen ze hun fantasie de vrije loop laten, een onontbeerlijke stap in hun ontwikkeling. Bij Het Zonnekind hebben we daarom geen 'doordacht' speelgoed, maar wel grillige blokken die nog van alles kunnen worden; geen plastic voedsel bij het fornuisje, maar dennenappels, schelpen en kastanjes. De poppen zijn eenvoudig, met weinig details en lekker zacht. Om de ontwikkeling van het kind in alle rust te laten plaatsvinden is het niet toegestaan om binnen te rennen of te schreeuwen.

Creativiteit en materialen

In de creatieve ontwikkeling gaat het om de kleurbeleving. Er zal nooit gewerkt worden met kleurplaten of voorgeknipte figuren. Bij papier wordt er zoveel mogelijk gewerkt met ronde vormen., vanuit de antroposofie wordt er gewerkt vanuit organische vormen. Op de peutergroep worden nog geen scharen gebruikt. Het kind is hier nog niet aan toe; het kind zit nog in de fase van de vuistgreep.

4. Ritme van dag en jaar

4.1 Het dagritme

Elke dag wordt volgens een vast programma gewerkt. Globaal ziet de ochtend er als volgt uit:

8.30 uur	Kinderen in de kring
8.45 uur	Ouders uitzwaaien In de kring ochtendspreuk en liedjes zingen.
9.00-10.30 uur	Vrij Spelen Tijdens het vrije spel: fruit schillen, deeg kneden, bolletjes maken, fruit eten/evt knutselwerkje (schilderen, tekenen, bijenwas, plakwerkjes etc)
10.30 uur	Speelgoed opruimen
10.30 uur	naar de wc en luiers verschonen, klas opruimen
11.00 uur	Aan tafel. Zelf gebakken broodjes opeten, jassen aan
11.30 uur	Naar buiten
12.15 uur	naar binnen en de jassen uit trekken
12.25 uur	In de kring. Verhaal vertellen, prentenboek., liedjes zingen, ochtendafluiting

Indien de peuters alleen gebruik maken van het ochtenddeel dan kunnen ze vanaf 12.45 uur worden opgehaald. Indien de peuters gebruik maken van een lange dag, dan zal het programma als volgt voortgezet worden:

12.45 uur	Aan tafel. Broodjes eten, fruit etc.
13.00 uur	Vrij Spelen en rustmoment voor peuters, die dat nodig hebben
14.00 uur	Speelgoed opruimen en rustende peuters weer bij de groep trekken
14.15 uur	Sanitaire rond
14.30 uur	Naar buiten
15.15 uur	naar binnen en de jassen uit trekken
15.25 uur	In de kring. Verhaal vertellen, prentenboek., liedjes zingen, middagafsluiting
15.45 uur	peuters worden opgehaald

Voor peuters is ritme in hun leven heel belangrijk. Het geeft hun een gevoel van veiligheid en vertrouwen. Niet voor niets willen ze steeds weer hetzelfde verhaaltje horen en moeten bepaalde rituelen altijd op dezelfde manier. Ritme geeft een begrenzing waarbinnen ze goed kunnen gedijen. Bij Het Zonnekind is er daarom een vast ochtend- en middagritme, dat bovendien ondersteund wordt door ritmische zangspelletjes waarmee o.a. bepaalde onderdelen van de ochtend spelenderwijs worden afgesloten. De ochtend verloopt volgens een bepaald ritme: inademing-uitademing en inspanning-ontspanning. Hieronder volgt een uitgebreid overzicht van de ochtend.

Tussen half 9 en kwart voor 9 kunnen de kinderen worden gebracht. Juf zit in de kring klaar om de kinderen te ontvangen. Eén voor een druppelen ze binnen en als om kwart voor 9 alle kinderen hun stoeltje in de kring hebben gevonden, is er nog een laatste knuffel voor mama en papa. Dan gaat de deur dicht en kan het kaarsje worden aangestoken. We zingen liedjes van het jaargetijde, we maken er gebaren bij en doen vingerspelletjes. Het is fijn en gezellig elkaar weer te zien.

Soms is er iets bijzonders; een jarige op de koningsstoel en met dierendag mag iedereen z'n liefste knuffel mee naar school en soms wil iemand wat vertellen. Of er is een broertje of zusje geboren. Daar geven we dan extra aandacht aan. Dan volgt de ochtendspreuk. We begroeten de zon, het licht en wat de dag ons zal brengen. We vragen om kracht en moed en zijn dankbaar voor weer een nieuwe dag waarin we de kans krijgen om te leren en te werken en ons zo verder te ontwikkelen. Dan geven we elkaar en hand en wordt ieder kind persoonlijk begroet.

Dan doven we het kaarsje en wordt het de hoogste tijd om te gaan spelen en maken we de poppen en paarden wakker.

Het vrije spel begint. Intussen maken de juffen deeg voor het brood, en schillen ze het meegebrachte fruit. Het fruit wordt uitgedeeld en na een tijdje, als het deeg is gerezen, mogen alle bakkertjes aan tafel en gaan we met z'n allen bolletjes maken. Ondertussen zingen we onze bakkersliedjes; 'zeg bakkertje, zeg bakkertje, wat doe je dat meel? Ik bak er lekkere broodjes van en koekjes o zo veel! Er wordt druk gekneet en gerold. Als alle broodjes mooi rond en klaar zijn, gaan ze op het bakblik en dan de hete oven in.

Tijdens het vrije spel laten we de kinderen zoveel mogelijk hun eigen fantasie volgen. Bij onenigheden wachten we even af om te zien of ze het zelf op kunnen lossen, anders grijpen we kort in en geven een nieuwe spelimpuls. Zo ook bij erg druk spel.

Er is gelegenheid om graan te malen (Het broodje wordt dan nog lekkerder!) of mee te helpen "schoonmaken". Ook wordt het (biologische) fruit geschild en genieten de kinderen van het opeten van de schilletjes. Tussendoor zingen we bijpassende liedjes.

Tijdens het vrije spel gaan ook alle kinderen een keer mee naar de wc of op het potje. Ze krijgen indien nodig een schone luier en gaan daarna heerlijk handen wassen met veel zeep. Nieuwe kinderen hebben soms tijd nodig om te wennen en dat respecteren we ook, maar meestal als ze de andere kinderen zien gaan willen ze ook wel vrij snel mee doen.

Rond kwart over 10 uur verzamelen we al zingend de kinderen in een kring op de grond en gaan we de klas weer netjes maken. Ieder kind helpt mee om al het speelgoed weer op z'n plaats te zetten. fruit eten. Het speelgoed is daarvoor al grotendeels opgeruimd. Na het fruit eten doen we een vinger-/bewegingsspelletje.

Een hulpje mag de tafels dekken met de houten bordjes en glazen bekens en ondertussen helpen de andere kinderen mee het laatste speelgoed opruimen en gaan we aan tafel.

Aan tafel speelt juffie eerst een stukje op de lier en soms is er nog een tafel- of gebarenspeletje. We zingen (seizoen)liedjes met zoveel mogelijk bewegingen erbij en eindigen met de gezongen tafelspreuk, geven elkaar een hand en wensen elkaar "eet smakelijk" toe. Juffie smeert het zelfgebakken brood met pindakaas, honing of appelstroop naar keuze. Als iedereen wat op z'n bordje heeft beginnen we met het eten en daarbij drinken we biologisch sap. . Aan het einde geven we elkaar een hand en danken voor het eten.

Rond 11.30 uur gaan we de jassen aan doen en lekker naar buiten, ook als het minder mooi weer is. Zo voel je, zie je en ruik je het verglijden van de seizoenen. We spelen op het schoolplein en in de zandbak bij school, soms maken we een wandeling om de school Als het echt slecht weer is en we niet naar buiten kunnen mogen we gebruik maken van de grote zaal, waar we lekker kunnen rennen en ons evenwicht zoeken op de lange lage bankjes. Om 12.15 uur gaan we weer naar binnen en vegen al zingend onze schoenen schoon. We sluiten de ochtend gezamenlijk af in de kring met een seizoengebonden verhaal of tafelspel. We sluiten de ochtend af met de spreuk. Een kindje mag het kaarsje doven en de deur opendoen., waar de ouders op de gang staan te wachten.

Voor de peutergroep, die tot 16.00 uur geopend is, wordt het programma vervolgd met het gezamenlijk eten met de groep, vrij spel, rusten en buiten spelen, waarna de groep om circa half vier afsluiten in de kring. In de middag zal het programma minder strak gehanteerd worden om ook aan te kunnen sluiten aan het ritme en energie van die dag.

4.2 **Het jaarritme**

Zoals we een ochtendritme hebben, zo besteden we ook aandacht aan het jaarritme. We laten ons aan de hand van de jaarfeesten meenemen door het jaar, van herfst naar winter, van lente naar zomer en ervaren dat ieder seizoen en ieder feest zijn eigen unieke waarde heeft. De liedjes en verhalen worden aan ieder feest aangepast. We leven naar zo'n feest toe, vieren het samen en genieten nog even na. We proberen de kinderen het specifieke van dat feest, de sfeer, dat jaargetijde te laten beleven, zonder er de nadruk op te leggen.

Het lokaal wordt steeds aangepast aan het feest. In de herfst hangen er aan de tak boven de tafel vogeltjes van bijenwas en veertjes, in de adventstijd engeltjes en in de winter sneeuwvlokjes. Als het weer warmer wordt en de lente komt, hangen er lente-elfjes aan de tak, met Pasen eitjes en met Pinksteren duifjes. In de zomer maken de duifjes weer plaats voor lieveheersbeestjes en bijtjes. Op de aardetafel zien we hetzelfde proces in een meer landschappelijke vorm: in de herfst blaadjes, kastanjes en kabouters; in de winter Koning Winter en hier en daar al wat sneeuwvlokjes.

In de lente bloemenkindjes en in de zomer een vijver met zwanen en schelpen. Er staan 2 jaartafels met daarop taferelen van de seizoenen of jaarfeesten en de meegebrachte "schatten" van buiten.

We zingen de liedjes van het seizoen en het aankomende jaarfeest. Er komen nieuwe liedjes bij, de oudere worden minder gezongen en langzamerhand "vergeten". In de kring aan het einde van de ochtend vertellen we een passend verhaal.

- Overzicht jaarfeesten:

- 29 september Michaëlsfeest:

De "gewone" broodmaaltijd wordt omgetoverd in een oogstmaaltijd. De kinderen mogen die ochtend iets wat in die tijd geoogst wordt, meenemen voor op de tafel. Iets ter versiering of iets om op te eten. Zo laat ook onze tafel zien hoe rijk de oogst is geweest.

- 11 november St. Maartensfeest(lampionnenfeest):

Een week van tevoren beplakken we potjes met herfstkleuren en gaat er in deze potjes een waxinelichtje. De lichtjes worden iedere dag aangestoken en blijven ongeveer een half uur branden. De ouders komen in de klas een pompoen of een knol / suikerbiet uithollen om een lampion van te maken. Ook wordt er pompoensoep gemaakt. Aan het eind van de middag, als het donker wordt gaan we in een lange rij met de lampionnen naar buiten. We bellen bij een huis in de buurt aan om een paar liedjes te zingen, waarna de kinderen een traktatie krijgen. Terug in de klas eten we bij het licht van alle lampionnen pompoensoep met stokbrood. Als afsluiting luisteren we naar een verhaal.

- adventstijd (feest van het licht dat komt):

Het raam is beplakt met een blauwe boog met gele sterren; ook staat er een adventskrans op tafel. Vanaf de eerste advent zijn 's ochtends bij binnenkomst alle lichten in de klas en op de gang uit, en branden alle kaarsen in de potjes en de krans. In plaats van met de spreuk, beginnen we met het kerstspelletje. Ook maken we in de adventsweken met de kinderen een kerststalletje, dat zij na het kerstfeest mee naar huis nemen.

- St. Nicolaasfeest:

In plaats van brood, bakken we pepernoten in de klas. Sint en Piet komen niet in de klas, maar laten zich even zien door het raam. Het beeld dat de kinderen opvangen door het raam is al voldoende en laat nog ruimte voor de eigen verbeelding. Natuurlijk staat er wel een zak met (door de ouders zelfgemaakte) cadeautjes bij de deur.

- Kerstfeest:

Kerstfeest vieren we in de klas met een kerstmaaltijd. De maaltijd wordt voorbereid door een paar ouders, in de tijd dat we met de kinderen aan het wandelen zijn. Als we terugkomen zijn de tafels mooi gedekt en zijn alle kaarsjes op de tafel en in de kerstboom aan. We eten dan zelfgebakken kerstbrood. Na het eten luisteren we naar het kerstverhaal.

- Drie koningen 6 januari:

Dit feest vieren we met liedjes en een drie koningenspel/verhaal. De koningen reizen over de aardetafel

- Maria Lichtmis (afsluiting van de lichttijd) 2 februari:

Dit is de laatste dag dat de kaarsjes aangaan, Walnotenkaarsjes laten we als een bootje in het water uitbranden. We vertellen nog één keer het kerstverhaal. Daarna worden de kerstspullen opgeruimd en het lokaal in wintersfeer gebracht.

- Winterfeest begin februari:

De kinderen die het leuk vinden mogen verkleed op school komen als dier, bloem of sprookjesfiguur. We bakken die ochtend pannenkoeken en doen een kringspelletje.

- Palmpasen, (april, voorbereiding op het lentefeest):

Een week van tevoren zaaien we sterrenkers in een lege eierschaal. De ouders maken in de klas samen met hun kind een Palmpasenstok. Ze rijgen slingers van rozijnen, abrikozen en appeltjes voor aan de stok. Een aantal ouders bakken broodhaantjes voor bovenop de Palmpasenstok. Aan het eind van de ochtend lopen we een Palmpasenoftocht.

- Paasfeest (lentefeest): een paar dagen voor Pasen gaan we eieren kleuren met vloeipapier. De eieren gaan met Pasen mee naar huis in een tot Paashaas gevouwen servet. Of door een door kinderen zelf gemaakt paasmandje. De maaltijd wordt een Paasmaaltijd. De kinderen nemen iets van huis mee voor de maaltijd; iets ter versiering of om op te eten. Samen met gele servetten op tafel wordt de tafel een mooie Paastafel.

- 30 april Koninginnedag:

De kinderen maken een oranjekroon met rood, wit en blauwe snippers erop.

- Pinksterfeest (mei, bruiloftsfeest):

Samen met de kleuters van de Vrije School lopen we een optocht. De meisjes en jongens hebben een armband, papieren bloemenkrans of bellenstok; ze zijn bruidsmisje en bruidsjonkers. De armband, bloemenkrans of bellenstok zijn door de ouders in de klas gemaakt. Ter afsluiting dansen we met alle kinderen van de Vrije School om de meiboom op het schoolplein.

- 24 juni. St Jansfeest (zomerfeest):

Op een open plek in het bos houden we een zomerpicknick samen met de Vrije School, het accent ligt op de natuurbeleving. Daarna worden er spelletjes gedaan en kunnen de peuters een wandelingetje maken in het sprookjesbos. Iedereen heeft een mooie bloemenkrans in het haar.

4.3 Verjaardagen

Naast de jaarfeesten vieren we de verjaardagen van de peuters. Er hangen slingers in de klas en als het jarige kind binnenkomt mag het op de verjaardagsstoel (een versierde stoel) zitten. De traktatie wordt op de tafel gezet zodat iedereen het kan zien. Tijdens het vrije spel wordt er voor het kind een kroon gemaakt met 3 of 4 roosjes. Voor het eten wordt er een kaarsje voor de jarige aangestoken en zingen we het verjaardagslied. Ook wordt het geboorteverhaal verteld. Daarna mag het kind trakteren. Traktaties worden in overleg met de ouders gekozen (i.v.m. allergieën). Ter afsluiting van de ochtend heeft onze speelzaakabouter, nog een cadeautje dat hij met een verhaaltje aan de jarige geeft.

4.4 Afscheid van de peutergroep

Over het algemeen gaat een kindje bij ons weg als het 4 jaar wordt. In overleg kan het ook langer blijven. Een kind dat afscheid neemt krijgt een eigen map mee met tekeningen van de peuterperiode. Met ouders is in de periode ervoor ook het overdrachtformulier naar de basisschool besproken. Sommige kinderen stoppen al op de peutergroep vóór hun 4^e verjaardag. Dit kan o.a. als reden hebben dat het kind al op de basisschool aan het wennen is. Wij vinden het belangrijk dat het kind tot zijn 4^e jaar op de peutergroep blijft. De overgang naar de basisschool willen wij graag soepel laten verlopen. Afscheid nemen, 4 jaar worden en naar de basisschool gaan, zijn ingrijpende veranderingen. Dit willen wij graag zorgvuldig doen.

5. Ouderbeleid

Alle ouders worden actief bij de peutergroep betrokken. Wij hechten veel waarde aan een goed contact met alle ouders en verzorgers om zo te komen tot een optimale samenwerking. Wij vinden het belangrijk dat alle ouders zich welkom voelen. De middelen die we hier voor gebruiken zijn:

5.1 Kennismakingsgesprek

In dit gesprek ontvangen ouders/verzorgers informatie over de gang van zaken op de peutergroep. Eventuele vragen worden beantwoord, een rondleiding gegeven en afspraken gemaakt over de gewenningsperiode.

5.2 Prikbord

Hierop wordt voor de ouders belangrijke informatie vermeld, zoals jaarplanning, schoonmaakrooster, takenlijst, besmettelijke ziektes, geboorte(kaartjes), bestuurlijke informatie, mededelingen, cursussen, ouderavonden en dergelijke.

5.3 Oudergesprek

Een gesprek om de ouders/verzorgers te informeren over de ontwikkeling van hun kind en ter wederzijdse uitwisseling. Dit kan plaatsvinden op initiatief van de ouders of van de leidster. Dit gebeurt ook vaak informeel tijdens het breng- en haalcontact, tijdens de afwas of met een schoonmaakbeurt.

5.4 Ouderavonden

Een aantal keren per jaar wordt er een ouderavond georganiseerd. De aanwezigheid van zoveel mogelijk ouders wordt zeer op prijs gesteld. Tijdens deze ouderavonden bespreken we bijvoorbeeld: de gang van zaken in de groep, opvoedkundige thema's, maar ook een Jaarfeestwerkavond met inhoudelijke informatie over de jaarfeesten, of het sinterklaascadeau wordt gemaakt.

5.5 Jaarfeestvieringen

Op de dagen dat er jaarfeesten worden gevierd, waarbij ouders een belangrijke rol vervullen, worden zij hier van tevoren over geïnformeerd.

5.6 Ouderbrief

Naast de informatie die de ouders op het prikbord kunnen lezen, krijgen zij ook regelmatig informatie via het weekbericht. Deze wordt via de mail verspreid. In dit bericht worden de ouders geïnformeerd over tal van zaken zoals: de jaarfeesten, klussen, activiteiten en vakanties.

5.7 Ouderparticipatie

Net als iedere peutergroep kan "Het Zonnekind" niet draaien zonder de praktische en inhoudelijke steun van de ouders. De sfeer tussen ouders en leiding en tussen de ouders onderling is medebepalend voor het speelklimaat van het kind.

Voor de klussen waarvoor de hulp van ouders ingeroepen wordt is door de peuterleidsters een klussenlijst opgesteld. Op ouderavonden en incidenteel via een ouderbrief en intekenlijsten wordt ouders gevraagd om aan te geven bij welke activiteiten zij betrokken willen worden. In het weekbericht zijn in de vorm van een rooster verder de vaste klussen vermeld zoals de afwas, het schoonmaken en het meebrengen van de wekelijkse versiering uit de natuur voor de jaartafel.

Ouders kunnen op vele manieren een bijdrage leveren:

- Activiteitencommissie van de peutergroep: een viertal ouders vormt de activiteitencommissie. Zij helpen de peuterleidster bij het organiseren van speciale gelegenheden. Hiernaast vormen zij de spreekbuis van de ouders naar de peuterleidster.
- Jaarfeesten: enkele jaarfeesten vieren we samen met de ouders. De ouders kunnen van tevoren benaderd worden om iets lekkers voor het feest mee te brengen, bijvoorbeeld door een taart te bakken of om bij het feest te zijn om te helpen.
- Aardetafel: ouders wordt gevraagd te helpen bij de inrichting van de speelzaal door bijv. de klas in adventssfeer brengen en / of benodigdheden daarvoor maken.-Invallen: als de pedagogische medewerk(st)er ziek is, wordt er een andere (indien mogelijk een bekende) pedagogische medewerk(st)er ingeschakeld.
- Ouders kunnen gevraagd worden een taak van de takenlijst op zich te nemen, bijvoorbeeld, speelgoed repareren, verkleedkleden wassen, koekjes bakken voor een ouderavond e.d.
- Afwas, schoonmaak na de ochtend volgens rooster.

Verder vinden wij het belangrijk dat:

- de ouders laten weten als het kind ziek is of om andere redenen niet kan komen. De ziekmelding kan telefonisch gedaan worden tussen 8.00 en 8.30 uur bij de administratie van de Vrije School "De Vuurvogel". De administratie geeft de boodschap door. Indien de ouder al van tevoren weet, dat een kind een ochtend niet kan komen, dan horen wij dat graag op tijd.
- de ouders de kinderen op tijd komen brengen. Het is onrustig voor de andere kinderen als er nog een kindje binnenkomt als iedereen al aan het spelen is. Het "late" kind heeft ook meer moeite om aansluiting te vinden.